

АПЕЛЯЦІЙНИЙ СУД
ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

21050, м. Вінниця, вул. Соборна 6 URL: <http://www.court.gov.ua> E – mail: inbox@vna.court.gov.ua

10.03.16 № 1-23/21/2016

Верховній Раді України

Народному депутатові України
Домбровському О.Г.

Шановний Олександрє Григоровичу!

Ваше звернення щодо необхідності змін до статті 33 Цивільного процесуального кодексу України (далі ЦПК) про необхідність наділення суду правом самостійно залучати співвідповідача, у випадку, якщо буде встановлено, що позов пред'явлено не до тієї особи, яка має за ним відповідати, вивчено та обговорено суддями палати у цивільних справах Апеляційного суду Вінницької області, за наслідками якого повідомляємо таке.

Пункт перший статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі Конвенція) гарантує право кожного на вирішення спору щодо його прав і обов'язків цивільного характеру шляхом справедливого і публічного розгляду його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом.

Змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості визначено однією із основних засад судочинства в Україні (пункт перший частини другої статті 129 Конституції України).

Змагальність та диспозитивність цивільного судочинства визначені також як основні принципи його здійснення статтями 10 та 11 ЦПК.

Зокрема, стаття 11 ЦПК України встановлює, що суд розглядає цивільні справи не інакше як за зверненням фізичних чи юридичних осіб, поданим відповідно до цього Кодексу, в межах заявлених ними вимог і на підставі доказів сторін та інших осіб, які беруть участь у справі. Особа, яка бере участь у справі, розпоряджається своїми правами щодо предмета спору на власний розсуд.

Аналіз цих норм в системному зв'язку із принципом безсторонності суду (стаття 6 Конвенції, пункт другий частини другої статті 129 Конституції України, частина перша статті 7 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в редакції Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд») свідчить про логічно послідовну позицію законодавця, яка виразилась у внесенні Законом «Про судоустрій і статус суддів» № 2453-VI від 7 липня 2010 року змін до частини першої статті 33 ЦПК, яким встановлено виключне право позивача визначати особу (осіб), які мають відповідати за його позовом.

При цьому, згідно з пунктом першим принципу 1 Рекомендації R (84) 5 Комітету міністрів Ради Європи державам-учасникам стосовно принципів цивільного судочинства, направлених на удосконалення судової системи, від 28 лютого 1984 року судочинство звичайно має складатись не більше ніж з двох судових засідань: перше засідання може бути попереднім слуханням підготовчого характеру, а в ході другого засідання можуть подаватись докази, заслуховуватись доводи сторін і, якщо можливо, ухвалюватись рішення. Суд повинен вживати заходів для того, щоб усі дії, необхідні для проведення другого засідання, вчинялись своєчасно і щоб, в принципі, не допускались затримки.

Відповідно до цього принципу Глава 3 ЦПК регламентує провадження у справі до судового розгляду.

Зокрема, стаття 130 ЦПК визначає, що з метою з'ясування можливості врегулювання спору до судового розгляду або забезпечення правильного та швидкого вирішення справи проводиться попереднє судове засідання.

У разі, якщо спір не врегульовано шляхом відмови позивача від позову, визнання позову відповідачем, укладення мирової угоди, чи передачі його на вирішення до третейського суду, суд:

- 1) *уточнює позовні вимоги або заперечення проти позову;*
- 2) *вирішує питання про склад осіб, які братимуть участь у справі;*
- 3) визначає факти, які необхідно встановити для вирішення спору і які з них визнаються кожною стороною, а які підлягають доказуванню;
- 4) з'ясовує, які докази подані чи подаються на попередньому судовому засіданні кожною стороною для обґрунтування своїх доводів чи заперечень щодо невизнаних обставин;
- 5) за клопотанням осіб, які беруть участь у справі, вирішує питання про витребування доказів та виклик свідків, про проведення експертизи, залучення до участі у справі спеціаліста, перекладача, особи, яка надає правову допомогу, або про судові доручення щодо збирання доказів;
- 6) у невідкладних випадках проводить огляд на місці, огляд письмових і речових доказів;
- 7) за клопотанням осіб, які беруть участь у справі, вирішує питання про вжиття заходів забезпечення позову;
- 8) вчиняє інші дії, необхідні для підготовки справи до судового розгляду;
- 9) визначає час і місце судового розгляду.

Частина четверта статті 10 ЦПК України зобов'язує суд сприяти всебічному і повному з'ясуванню обставин справи: роз'яснювати особам, які беруть участь у справі, їх права та обов'язки, попереджувати про наслідки вчинення або не вчинення процесуальних дій і сприяти здійсненню їхніх прав у випадках, встановлених цим Кодексом.

Отже, у результаті належної і якісної підготовки справи до судового розгляду, зокрема проведення у передбаченому законом порядку попереднього судового засідання, суд уточнивши позовні вимоги і заперечення проти позову, під час вирішення питання про склад осіб, які братимуть участь у справі, відповідно до приписів частини четвертої статті 10 ЦПК має можливість і зобов'язаний роз'яснити позивачу його право заявити клопотання про заміну первісного відповідача належним відповідачем, або залучення до участі у справі іншої особи як співвідповідача, якщо позов пред'явлено не до тієї особи, яка має за ним відповідати.

На нашу думку саме такий підготовчий процес забезпечить дотримання судом принципу безсторонності, реалізацію принципу диспозитивності цивільного судочинства, а також є запорукою розгляду справи впродовж встановленого статтею 157 ЦПК розумного строку, як правило в одному судовому засіданні.

Проте, будучи обмеженими десятиденним строком з дня відкриття провадження у справі (стаття 129 ЦПК) та за наявності прямої вказівки про необов'язковість попереднього судового засідання (частина сьома статті 130 ЦПК) суди у більшості випадків незважаючи на складність справи задля уникнення порушення строків підготовки її до судового розгляду нехтують попереднім судовим засіданням, або проводять його формально, обмежившись з'ясуванням можливості врегулювання спору до судового розгляду.

Це у переважній більшості випадків й зумовлює виникнення питання щодо неналежності відповідача під час судового розгляду справи, а відтак, навіть за наявності відповідного клопотання позивача, до затягування такого розгляду (частина друга статті 33 ЦПК передбачає розгляд справи з початку за клопотанням нового відповідача чи залученого співвідповідача).

Натомість, надання права суду самостійно залучати співвідповідача, а відтак і ухвалювати рішення щодо нього, за умови, що позивач жодних вимог до цієї особи не заявляв, може бути сприйнято такою особою як упередженість суду на користь позивача чи первісного відповідача (залежно від обставин справи), що суперечитиме встановленому статтею 6 Конвенції принципу безсторонності суду, який означає, що навіть зовнішні прояви можуть мати певну важливість або, іншими словами, «правосуддя повинно не тільки чинитися, повинно бути також видно, що воно чиниться» (див. рішення у справі «Де Куббер проти Бельгії» (*De Cubber v. Belgium*), від 26 жовтня 1984 року, п. 26).

За таких обставин, на нашу думку, було б доречним ініціювати зміни не до статті 33 ЦПК, а до статті 129 та частини 7 статті 130 цього Кодексу,

яким визначити реальні строки (з урахуванням фактичних часових витрат на доставку рекомендованої кореспонденції та повернення повідомлення про її вручення відправникові) попереднього судового засідання та встановити його необов'язковість лише у випадках, коли із позовної заяви та доданих до неї документів є очевидна можливість зробити висновок щодо усіх питань, визначених пунктами 1 – 7 частини 6 статті 130 ЦПК.

З повагою,

**голова Апеляційного суду
Вінницької області**

П.В. Кучевський